

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

§. I. Quia nisi adsit evidentia, aut certitudo de natura objecti, ut in se est,
peccabitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

SECTIO VI.

Objectiones.

§. I.

Quia nisi adsit evidentia, aut certitudo de natura objecti, ut in se est, peccabitur.

SUMMARIUM.

Obiectio. Nisi detur evidentia, exponitur quis periculo, n. 208.

Nulla evidentia, aut certitudo moralis de natura objecti, ut est in se, stat cum errore invincibili peccati, n. 209.

Sola evidentia, aut certitudo moralis de natura objecti, ut est in mente, est cum eo errore conjungibilis, ib.

Hinc ea non est necessaria, sed hac sola certitudo de objecto, ut est in mente, est necessaria, ib.

Lex vetans, ne homo operetur, nisi habeat evidentiam de honestate materiali, repugnat, n. 210.

Aristoteles, & S. Thom. volunt satis, ut homo judicet probabiliter per Gnomem, & Synesim, ibid.

Lex, quæ datur, est, ne quis se exponat periculo peccati formalis, non autem peccati materialis, n. 211.

Vel non obligor in materiâ fidei dubiâ, ut judicem rem absolute veram; vel obligor etiam in materiâ dubiâ morum, ib.

Est contra P. Teril. affirmantem teneri in materiâ morum, non fidei, n. 212. 213.

Obiectio, quia nisi detur saltem certitudo moralis de objecto ut in re, datur dubium practicum, n. 214.

Falsum quod ad omne dubium speculativum sequatur practicum, seu quod ad dubium de culpâ materiali sequatur dubium de culpâ formali, n. 215.

Cur? n. 216.

Sola certitudo de veritate practica objecti est necessaria, n. 217.

Falsum, quod moralis certitudo excludat omnem imprudentem formidinem, ut vult Fogarinus, n. 218. 219.

Falsum, quod si peccatum operari cum scrupulo, ut vult Eagn. qui aliter sumit scrupulum, ac Theologi, n. 220.

Scrupulus juxta Juristas quid? juxta T.T. quid? ibid.

Probabilitas, etsi non sit via veritatis speculativa, est tamen practica, n. 221. 222.

Rejicitur Merenda, ib.

Non omne incertum est dubium, etsi omne dubium sit incertum, n. 223.

Ut prudens de peccato formali formido excludatur, satis judicium certo probabile de non peccato formali, n. 224.

Potentia, non verò formido est de essentia opinionis, ib.

Objicies 1. Homo tenetur lege naturali, N. & Divina nulli peccati periculo se exponere; ut patet ex Scripturâ, *Qui amat periculum, peribit in illo*; & ex jure, In dubiis tutius eligendum; & ex S. Aug. *Tene certum, dimitte incertum*: sed nisi detur evidentia saltem moralis de non peccato, aut de honestate, exponimur periculo peccati: ergo ad non peccandum, aut honeste operandum necessaria est evidentia saltem moralis de non peccato, & de honestate actus, & objecti.

Sed contra; quia cum de fide sit, quod in N. vincibilis error excuset, eo ipso implicat, ut sola evidentia, aut certitudo moralis de veritate logica judicii, & de naturâ actus, & objecti, ut sunt in se, excusent à peccato: nam ea tantum certitudo non peccati, aut honestatis necessaria est ad non peccandum formaliter, aut honeste formaliter operandum, quæ conjungi potest cum invincibili errore peccati: sed nulla evidentia, immò nulla moralis certitudo de naturâ objecti, & actus ut sunt in se, & de logicâ judicii cum illis conformitate conjungi potest cum invincibili ignorantia peccati; qui enim invincibiliter judicat opus A esse peccatum, non potest habere evidentiam, aut certitudinem moralem, quod opus A non sit peccatum; & e contra: etenim si invincibiliter errat, dum judicat opus A non esse peccatum, quomodo potest esse illi evidens, & certum, quod opus A non sit peccatum? nam est peccatum: ergo nulla evidentia, aut certitudo de veritate logica judicii cum suo objecto ut est in re, seu nulla certitudo de hoc, quod objectum ita sit in mente, ut est in re, & ita in re, ut est in mente, necessaria est ad non peccandum: ergo tota evidentia, & certitudo moralis, quæ requiritur, non est de veritate objecti, ut est in re, sed ut mihi appareat. Hinc si mihi invincibiliter appareat non esse peccatum in re, quod in re est tale, sum certus de non peccato; quatenus objectum illud ut est in meâ mente, non videtur peccatum: ergo tota certitudo necessaria non est de eo, quod objectum ita sit in re ut est in mente, & ita sit in mente ut est in re, seu de veritate logica; sed est de veritate practica, seu ut objectum prout est in meâ mente, & judicium proponens illud objectum, sint conformia regulis morum. Nulla igitur non tantum evidentia, sed nec certitudo moralis de veritate speculativâ judicii practici, & de naturâ objecti, & actionis, ut sunt in se, necessaria est ad sine peccato

peccato formali, aut honestè formaliter operandum; sed satis, & necessaria est certitudo moralis de veritate practicâ iudicii practici, & de natura objecti ut substat ei iudicio cum regulis morum.

N. 210. Addo legem obligantem, ne homo operetur, nisi cum habet evidentiam non peccati materialis, aut materialis honestatis, esse humanæ ignorantie impossibile; pauca enim sunt in re morali evidentia, aut moraliter certa de eo, quod in re sunt, ut infra dicam, & constat ex Arist. 1. *Ethic.* ubi ait:

Aristot. *Disciplinati est in unâqueque re certitudinem querere juxta exigentiam materia; æquè enim vitiosum est persuadentem querere mathematicam, & moralem demonstrationem; & ex S. Thom. in 3. dist. 34. qu. 1. art. 2. dicente, Hominem de inventis per consilium judicare probabiliter, (nota to probabiliter) quod fit per gnomen, & synesim; & alterius ordinem hujus iudicii imponere inferioribus, quod fit per prudentiam, quæ præceptiva est. Sed quod homo certitudinaliter (nempe speculativè) sentiat de his, quæ agenda occurrunt, supra hominem esse: ergo querere in re morali plusquam certitudinem moralem de veritate practicâ, seu de honestate operis, ut quis honestè formaliter operetur, est indisciplinati, & supra hominem.*

N. 211. In formâ distingo maiorem: datur lex non exponendi se periculo peccati formalis, concedo; materialis, & multò magis quod probabiliter negatur, nego. Scriptura rectè dixit, amantem periculum perire in illo; etenim per ipsum periculum de peccato formali amorem perit: attamen cum per nos omnis tuta sit æquè formaliter tuta, ideo nullum est peccati formalis periculum. Ad reliqua patet ex sæpe dictis. Ad minorem dico imprudentem peccati formalis formidinem non obstat certitudini prudenti de non peccato formali.

N. 212. Dices: Quoties in materiâ fidei præsentè duplici contradictoriâ probabili assentior minus probabili, vel tunc judico absolutè veram, vel non? Si non; ergo nec in materiâ morum. Si assentior, contra est; quia implicat, ut iudicem absolutè veram opinionem, cujus opposita est mihi probabilior.

N. 213. Scio quod P. Terillus de Reg. mor. qu. 2. n. 40. doceat, quod ut assentiar opinioni probabili in materiâ fidei, non est necesse, ut iudicem absolutè veram; e contra in materiâ morum debet credi absolutè vera opinio, quam sequor; alias non dirigeret ad faciendum quod proponit ut licitum. Sed disparitas non tenet, cum etiam ut doceam aliquam opinionem in materiâ fidei, debeat illa judi-

cari absolutè verâ, ut dirigat ad docendum, quod illa tradit: ergo vel utrumque est verum, vel neutrum. Sicut ergo in materiâ Fidei inter Catholicos hinc inde dubia non obligor, ut iudicem illam absolutè veram, sed satis, ut ex gravi fundamento veram, seu verosimilem, vel reflexè ut eam iudicem certo probabiliter veram; ita etiam in materiâ morum.

Objicies 2. Nemo potest operari cum dubio practico de peccato: sed quoties non adest aliqua evidentia, metaphysica, physica, aut moralis, immò quoties non adest certitudo de objecto ut est in se, datur dubium practicum peccati: ergo nemo potest operari, nisi vel cum evidentia, vel cum certitudine speculativâ non peccati. Minor probatur; quia ad omne dubium speculativum sequitur practicum de eodem subjecto: sed quoties non adest evidentia, aut certitudo speculativa de non peccato, toties adest dubium speculativum de peccato, nam dubium à solâ evidentia, aut certitudine excluditur: ergo tunc adest dubium practicum.

Sed contra; quia falsum est, quod ad omne ne dubium speculativum de peccato sequatur semper dubium practicum de eodem; nam sæpe dubito speculativè de peccato materiali, & tamen sum certus de non peccato formali; & sæpe dubito speculativè, an lex obliget, & tamen non sum practice dubius, immò sum practice certus de non obligatione ejusdem, ex eo principio reflexo, Lex non certò constans, certò non obligat. Idem patet in materiâ voti; dubito enim speculativè, an votum obliget, & tamen sum practice certus, quod non obliget. Idem in Matrimonio, ait M. Soto in 4. dist. 27. qu. 1. art. 3. §. immò verò pag. mihi 109. ubi ait: Agere contra dubium speculativum non est peccatum, sed agere contra practicum; dubitat autem speculativè, an ille conjux erit suus sed non inde sequitur, quod dubitet reddendum esse debitum, aut perendum, quod est dubium practicum; immò per possessionem uxor fit certa, quod utrumque potest. Ita M. Soto.

Dico ergo, quod quoties dubio speculativo supervenit principium practicum reflexivum, tunc licet operari cum dubio speculativo de naturâ operationis, aut objecti. Ratio est; quia quoties dubio speculativo supervenit principium practicum reflexivum, eo ipso conscientia est practice certa de non peccato formali, essi dubitet de peccato materiali. In formâ concessâ maiori, nego minorem; tantum enim abest, ut absente iudicio evidenti, aut certo certitudine speculativa

tivā de non peccato, & præsente iudicio certo certitudine prudentis adhaesionis de non peccato, detur dubium practicum de peccato; quin omne dubium practicum de eodem tollitur per iudicium practicum moraliter certum certitudine prudentis ad non peccatum adhaesionis, & impossibile cum peccato connexionis: atque adeo licet tunc conscientia non sit adeo certa, ac quando adest iudicium evidens de non peccato; non tamen est incerta, est enim certo probabilis, seu certa certitudine prudentis ad non peccatum adhaesionis. Dixi enim, quod certitudo moralis sufficiens, & necessaria ad non formaliter peccandum, & ad honestè formaliter operandum, non est certitudo de veritate speculativā iudicii, & objecti ut est in se; immò hæc, talvā fide, non est necessaria ad non peccandum formaliter; sed est certitudo de veritate practica iudicii, & objecti ut est in mente, nempe, quod objectum ut est in mente, non videatur disforme iudicio, & regulis morum: ergo non est necessaria certitudo de honestate objecti ut est in se, sed satis de honestate objectivā ut est in meā mente: ergo cum omnis opinio certo probabilis de eo, quod tale objectum non sit in re malum, (quidquid deinde sit, an sit logicè verum, vel non, quod non sit materialiter malum) sit iudicium certo prudens de non peccato, & impossibile cum prudenti formidine, aut dubio de peccato, eo ipso hæc certitudo, quod objectum, ut substat ei iudicio, non sit in re malum, satis est ad rectè operandum.

Ex hoc patet, quod ut conscientia sit recta, necesse non est, ut sit certa certitudine veritatis purè speculativæ, nec necesse est, ut sit certa certitudine derivatā ab aliquā evidentiā; nam idem omnino sunt ultimum conscientiæ iudicium, ac conscientia. Sufficit igitur certitudo moralis prudentis ad non peccatum, aut ad honestatem adhaesionis. Vides ergo me negare necessitatem iudicii moraliter certi certitudine veritatis speculativæ, & me affirmare necessitatem iudicii moraliter certi certitudine prudentis adhaesionis. Si enim ad non peccatum necesse non est iudicium speculativè verum, aliās invincibilis ignorantia de non peccato non excusabit; multò minus necessarium erit iudicium speculativè certum. Econtra, cum ad non peccatum requiratur iudicium practicè verum, seu conforme regulis morum, et si illud esse possit speculativè falsum; hinc ad sine peccato, aut honestè operandum requiritur iudicium certum certitudine prudentiæ; non autem certum certitudine veritatis

Tom.III.

speculativè; sed ad prudentiam satis est certitudo practica, seu ut talis actus sit practicè conformis regulis morum; non autem certitudo veritatis speculativæ; potest enim dari iudicium prudens speculativè falsum, ut sæpe docui.

Objicies 3. ex Fagnano in 1. p. cap. Ne N. innitaris. n. 100. & alibi, quod certitudo moralis sit sine omni formidine; & n. 112. quod Fagnan. nos ante omnem electionem obligemur ad certitudinem moralem veri; & ideo cap. Per tuas, de Simoniā, dicitur esse peccatum operari contra conscientiam scrupulosam scrupulo non deposito; & cap. Inquisitioni, de Sententiā excomm. dicitur, quod conjux deponere debeat conscientiam levem, & temerariam, ut licitè reddat, & petat debitum: ergo ne quis peccet, necessaria est moralis certitudo de veritate logicā excludens omnem formidinem, & scrupulum. Confirmat; quia operans ex iudicio tantum probabiliter contemnit Dei legem, immò habet suspensionem de peccato.

Sed contra; quia, ut alibi dixi, Fagnanus N. esto sit in iure præstantissimus, dum tamen 219. falcem mittere in messem Theologorum tentat, plura dicit sibi contradicentia, ut adverti d. 11. sect. 11. §. 9. immò plures celeberrimi Jurisconsulti, ne quidem in materiā juris ejus sententiam audiunt, ut legere est apud D. Perca. Sanè nil magis apud T. T. mirum, quàm asserere, quod certitudo excludat omnem formidinem, scrupulum, & suspensionem imprudentem: hoc enim solius evidentiæ, non autem puræ certitudinis privilegium est; & ideo cum ipsa certitudine fidei stare posse leves de opposito scrupulos Catholici sæpe experiuntur; quā igitur ratione ad moraliter operandum requirit talem certitudinem moralem de veritate operis eligendi, quæ excludat omnem formidinem etiam imprudentem, cum ne quidem fidei Divinæ talis certitudo concedatur.

At ut argumentis Fagnani ex ejusdem N. doctrinā occurrā, idem Fagnanus quatuor gradus distinguit, quibus ad prudens de bonitate, aut malitiā operis formandum iudicium ascenditur. Primus est dubium; & hoc nulli parti faver. Secundus, quem vocat primum probabilitatis gradum, est leve indicium, seu suspicio, & scrupulus. Tertius, quem vocat secundum probabilitatis gradum, est iudicium opinativum nixum gravi, at fallibili fundamento. Quartus, quem tertium, & ultimum vocat probabilitatis, seu probationis gradum, est certitudo, seu Bartol. plena veritatis convictio. Hæc Fagnanus ex Baldus, Bartolo, & Baldo.

E

Ex

Ex hoc patet, quod qui operatur cum conscientia scrupulosa non deposita per iudicium prudens peccat; non autem ea deposita per tale iudicium; immo repugnat, ut quis simul habeat duo iudicia, unum ex levi motivo de peccato, aliud ex gravi de non peccato. Quare vel per scrupulum juxta Fagnan. & Juristas venit, non sola apprehensio in oppositum, sed iudicium ex levi motivo in oppositum; vel venit pura apprehensio, ut Theologi volunt? Si primum; tunc ut quis licet operetur, debet illud iudicium deponere, immo implicat, ut ea duo iudicia, unum leve pro peccato, aliud grave pro non peccato simul habeat. Si secundum; tunc necesse non est, immo sepe possibile non est eas apprehensiones deponere. Si ergo Fagnanus, dum Theologum agere vult, sumplisset scrupulum, ut Theologi sumunt pro pura peccati apprehensione, non dixisset, quod sit peccatum operari cum scrupulo de peccato. At quia more Juristarum sumpsit scrupulum pro iudicio levi de peccato, ideo intulit peccare qui operatur cum scrupulo de peccato, seu cum iudicio levi de peccato: immo chimæram dixit, quatenus supponit, quod cum iudicio certo probabili de non peccato stare possit aliud directum iudicium leve de peccato. At hoc ei condonandum, quia rei, à suo instituto alienæ, se immiscuit.

N. Similia prorsus argumenta habet Antonius Merenda insignis Jurisconsultus, non tantum ex jure, & ex PP. & ex Scriptura, sed ex ratione, quatenus probabilitas opponitur veritati; & quod nostrum de practica veritate argumentum sit inane, quia ipsa veritas speculativa regit veritatem practicam, cum ex ejus principiis intellectus practicus regulas bene operandi deducat: ergo ad bene operandum requiritur veritas speculativa in iudicio.

N. Sed contra 1. quia si probabilitas opponitur veritati, ergo & probabilitas, nam plus, & minus non mutant speciem: ergo nulla probabilior poterit esse vera. Contra 2. quia sicut ut sine peccato formali operemur, nullum iudicium speculative verum est necessarium, ut Fides docet, nam invincibiliter falsum de non peccato formali excusatur ab illo; ita etiam ut honeste formaliter operemur, nullum per me est necessarium iudicium speculative verum de honestate formali, sed satis practice verum de eadem; id est, satis, ut detur iudicium certo probabile ostendens objectum, aut actionem, ut est in nostra mente, esse morum regulis conformem, etiam in re non ita sit. Contra 3. quia

licet probabilitas, aut probabilitas formalis non sit in re, sed in nobis, hoc tamen sufficit, dummodo addit probabilitas objectiva, seu motivum grave, ut actio licet, aut sine formali peccato exerceri possit, etiam à parte rei esset vetita, quia à nobis non apprehenditur ut vetita, & quidem ex gravi, aut graviore fundamento, ut recte Mairius num. 76. Licet igitur via probabilitatis, aut probabilioritatis non sit via veritatis speculative, potest enim actio, & objectum propositum ut honestum non esse tale in re; est tamen via veritatis practice, quia ut est in mente, illud objectum apparet ex gravi fundamento formaliter honestum; immo materialiter. Reliqua Merende argumenta late trahit, & solide diluit Mairius in 2. d. 5. q. 2. à n. 65.

Dices: Quoties operis honestas non est certa, est dubia: ergo non licet operari sine iudicio certo de honestate. Nego antecedens; quia licet omne dubium sit incertum, non tamen omne incertum est dubium; hoc enim dicit suspensionem omnis assensus, adeo ut quilibet assensus, etsi temerarius, tamen sit, ut excludat dubium strictè sumptum. Deinde nego consequentiam, si sermo sit de certitudine veritatis speculative; concedo, si de certitudine veritatis practice.

Instas: Omnis opinio includit formidinem, vel saltem potentiam ad illam; ergo nulla est satis. Nego consequentiam; ut enim prudens de peccato formali formidabile de non peccato formali. Addo, quod opinio melius dicitur assensus cum potentia ad formidinem, non autem cum formidine; & ideo P. D. Thyrsus d. 10. n. 97. dicit e. 7. formidinem logicam, seu consistentem in iudicio de possibilitate falsitatis esse essentiali omnino opinioni.

§. II.

Quia nullum iudicium, nisi sit certo speculative verum, est prudens.

SUMMARIUM.

Obiectio. Quia prudentia est virtus intellectualis, cujus perfectio est veritas speculativa, n. 225. P. Munieffa ait, quod solum iudicium speculative verum sit prudens, ib.

Negat, quod iudicium prudens debeat esse certum, ib.

Mercorus ait, quod iudicium probabile, quia est formidolosum, non possit esse dictamen conscientie, n. 226.

Ejus rationes, n. 227.

Qualiter iudicium prudentie sit verum? n. 228. DD.